

Janina Koniuch

Zakład Teorii Ekonomii

PWSZ w Jarosławiu

Rozwój współpracy przygranicznej w ramach rozszerzonej Unii Europejskiej oraz Polski z krajami nie członkowskimi

INICJATYWY ROZWOJU WSPÓŁPRACY PRZYGRANICZNEJ W UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ Z KRAJAMI NIE NALEŻĄCYMI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Poszerzenie Unii Europejskiej o nowych dziesięć krajów członkowskich spowodowało powiększenie się liczby programów Inicjatywy INTERREG III A (współpraca przygraniczna), finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Jednocześnie spowodowało to konieczność ponownego zdefiniowania polityki Unii wobec swoich nowych sąsiadów: Białorusi, Ukrainy, Bałkanów, które stanowią ze wschodnimi obszarami Unii wspólną przestrzeń. Wyrazem nowego podejścia jest komunikat Komisji Europejskiej z 1 lipca 2003 r. *Paving the way for a New Neighbourhood Instrument*, w którym określa się perspektywy współpracy terytorialnej z nowymi sąsiadami, zarówno w tym okresie budżetowym, jak i po roku 2006. W związku z tym Unia Europejska postanowiła uruchomić programy, mające na celu spójność obszarów przygranicznych Unii i nowych sąsiadów na wschodzie oraz południu. Programy te nazwano Programami Sąsiedztwa. Ze względu na to, iż środki EFRR ze względów formalnych i proceduralnych przeznaczone są wyłącznie dla krajów UE, wsparcie w ramach tych programów na obszarze krajów poza Wspólnotą odbywa się przy pomocy między innymi funduszu Tacie (Technical Assistance for Commonwealth of the Independent States), przeznaczony w naszej części Europy dla Federacji Rosyjskiej, Białorusi, Ukrainy i Mołdawii. Fundusze te są zarządzane odmiennie niż fundusze na terenie Unii Europejskiej. Program Sąsiedztwa Polska–Białoruś–Ukraina jest jednym z siedmiu programów współpracy transgranicznej realizowanych z udziałem Polski. Drugim programem dwufunduszowym realizowanym w Polsce jest Program Sąsiedztwa Litwa–Polska–Federacja Rosyjska (obwód kaliningradzki).

Obszar wsparcia programu

Do uzyskania wsparcia w ramach programu uprawnieni są partnerzy pochodzący z obszarów położonych wzdłuż polsko-białorusko-ukraińskiej granicy i określonych na poziomie Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych.

Obszar wsparcia po stronie polskiej obejmuje osiem podregionów: białostocko-suwański i łomżyński (województwo podlaskie); białkopodlaski, chełmsko-zamojski i lubelski (województwo lubelskie); rzeszowsko-tarnobrzeski i krośnieńsko-przemyski (województwo podkarpackie); ostrołęcko-siedlecki (województwo mazowieckie). Podregiony lubelski i rzeszowsko-tarnobrzeski zostały objęte regułą 20%, co oznacza, że na tych obszarach nie może być wydatkowane więcej niż 20% środków programu.

Po stronie białoruskiej obszarem wsparcia są objęte trzy obwody: grodzieński, brzeski, 7 zachodnich rejonów obwodu mińskiego, a po stronie ukraińskiej obwody: wołyński, lwowski i zakarpacki.

Priorytety i działania Programu Sąsiedztwa

Priorytet 1

Wzrost konkurencyjności regionów przygranicznych poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej.

Działanie 1.1

Modernizacja i rozbudowa istniejących systemów transportowych w celu poprawy dostępności regionu.

Działanie 1.2

Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego.

Działanie 1.3

Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki.

Priorytet 2

Rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej oraz poprawa bezpieczeństwa na granicach Unii Europejskiej.

Działanie 2.1

Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy transgranicznej oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego.

Działanie 2.2

Wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych (Fundusz Mikroprojektów).

Priorytet 3

Pomoc techniczna.

Działanie 3.1

Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola.

Działanie 3.2

Informacja, promocja i ewaluacja programu.

Finansowanie programu

Program Sąsiedztwa współfinansowany jest z dwóch źródeł:

- 1) przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz partnerów krajowych. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego jest jednym z funduszy strukturalnych UE i służy do realizacji polityki regionalnej Wspólnoty, zmierzającej do wyrównania poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska alokacja EFRR na program INTERREG III A/Tacie CBC Polska–Białoruś–Ukraina w okresie 2004–2006 wynosi 37 818 870 euro i łącznie ze współfinansowaniem krajowym składa się na wspólny budżet programu.
- 2) przez fundusz Tacis CBC oraz partnerów krajowych. Fundusz Tacis nie ma stałej alokacji środków na cały okres programowania. Na lata 2004–2008 przypisano ogólną kwotę 8 000 000 euro i będzie ona dzielona na roczne linie budżetowe, zatwierdzane indywidualnie.

PODSTAWY ROZWOJU WSPÓŁPRACY PRZYGRANICZNEJ POLSKI I UKRAINY

Rozwój terenów przygranicznych ma szczególne znaczenie w kontekście wejścia Polski do Unii Europejskiej. Wzorce wypracowane podczas realizowania tej współpracy odgrywać będą istotną rolę w procesie integracji z państwami zachodnimi. Dlatego też władze rządowe w Polsce przywiązują ogromną wagę do wspierania rozwoju tej współpracy, co znajduje wyraz m. in. w tworzeniu odpowiednich umocowań prawnych. Od początku lat 90. XX w. Polska zawarła szereg umów i porozumień o współpracy transgranicznej i międzyregionalnej. Formy tej współpracy można podzielić na zobowiązania natury prawnej oraz porozumienia niemające charakteru wiążącego z prawnego punktu widzenia. Do drugiej kategorii należą działania koordynacyjne i uzgodnienia podejmowane w ramach gentlemen's agreements. Strony rozwiązują dane problemy, konsultują się, uzgadniają swoje stanowiska, nie zaciągają jednak zobowiązań natury prawnej. Ogólne ramy prawne współpracy transgranicznej tworzą:

- Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi (tzw. konwencja madrycka) uchwalona przez Radę Europy 21 V 1980 roku;

- Europejskie Ramowe Porozumienie o Współpracy na Terenach Przygranicznych, przyjęte przez Radę Europy w końcu 1980 r.;
- Europejska Karta Regionów Przygranicznych i Transgranicznych uchwalona przez Radę Europy 19 XI 1981 roku;
- Europejska Karta Samorządu Terytorialnego zatwierdzona przez Radę Europy 15 X 1981 roku¹.

Rozwój współpracy międzynarodowej polskich regionów w ciągu ostatnich lat był bardzo dynamiczny, niezależnie od tego, czy mierzy się go liczbą kontaktów, programów, czy wspólnych projektów. Obserwuje się także przyspieszone procesy instytucjonalizacji międzynarodowej współpracy regionów oraz wzmocnienia reprezentacji własnych interesów w układzie instytucji europejskich. Za współpracę transgraniczną zgodnie z Europejską Konwencją Ramową o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Regionalnymi uważa się każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami dwóch lub większej liczby umawiających się stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji zamierzeń. Europejska Karta Regionów Przygranicznych i Transgranicznych podaje, że granice są „bliznami historii”. Współpraca transgraniczna powinna pomóc w łagodzeniu niekorzystnych skutków istnienia tych granic, a także w przewyżczeniu skutków położenia terenów przygranicznych na narodowych obrzeżach państw. Współpraca powinna obejmować możliwie wszystkie dziedziny życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego, a także związane z nim infrastruktury. Wielorodność problemów i szans po obu stronach granic państw w Europie sprawia, że współpraca transgraniczna staje się nieodzowna. Służy ona przede wszystkim urzeczywistnieniu zasad prawa międzynarodowego oraz rozwoju na obszarze pogranicza. Realizowana jest na różnych szczeblach i w różnych formach, np. w komisjach rządowych, komisjach i zespołach problemowych, w oparciu o regionalne lub lokalne umowy i porozumienia transgraniczne, porozumienia euroregionalne, umowy dwustronne firm i instytucji, porozumienia partnerskie miast, gmin i regionów oraz kontakty indywidualne (prywatne) obywateli.

Współpraca transgraniczna jest częścią polityki regionalnej angażującą do współdziałania nie tylko kraje Wspólnoty Europejskiej. Stanowi również jedną z dziedzin zainteresowania państw Grupy Wyszehradzkiej.

Na odcinku wschodnim, na granicy polsko-ukraińskiej ogólne ramy do prowadzenia współpracy międzygranicznej wyznacza Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy

¹ Ustawa ratyfikowana przez Polskę 10 marca 1993 r. z mocą obowiązującą od 19 marca 1993 r., Dz.U. z 1993 r. nr 61 poz. 287.

podpisany w Warszawie w dniu 18 maja 1992 roku, który określa, iż strony będą sprzyjać ustanowieniu i rozwojowi bezpośrednich kontaktów i współpracy między regionami, jednostkami administracyjno-terytorialnymi i miastami Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy². Zgodnie z zapisami traktatu, szczególna uwaga powinna być poświęcona współpracy w zakresie perspektywicznego programowania rozwoju obszarów przygranicznych.

Realizacji uzgodnień dotyczących dynamizowania współpracy pomiędzy regionami służy Komisja Międzynarodowa ds. Współpracy Międzynarodowej oraz Komisja ds. Współpracy Transgranicznej. Porozumienie w tej sprawie podpisano w Kijowie w dniu 24 maja 1993 roku³.

Obszar możliwej współpracy między organami administracji rządowej i samorządowej na mocy porozumienia między Polską a Ukrainą z 1993 r. obejmuje:

- budownictwo i gospodarkę przestrzenną,
- transport i gospodarkę komunalną,
- przemysł i handel,
- rolnictwo,
- ochronę przyrody i środowiska naturalnego,
- oświatę i kształcenie zawodowe,
- nauczanie języka polskiego i ukraińskiego jako drugiego w szkołach, zwłaszcza w strefie przygranicznej,
- kulturę i sztukę,
- ochronę zdrowia,
- turystykę i sport,
- wzajemne informowanie się na wypadek katastrof i klęsk ekologicznych,
- inne dziedziny wzajemnego zainteresowania.

Podpisując porozumienie, obydwie strony zadeklarowały wspieranie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej, aby w ten sposób tworzyć warunki i przyczyniać się do „...zaciśnięcia stosunków między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą...” oraz przyczynić się do postępu gospodarczego i społecznego regionów obu Państw, szczególnie przygranicznych⁴.

Zasady współpracy na wspólnym odcinku granicy określa Porozumienie Komendanta Głównego Straży Granicznej RP i Prezesa Głównego Urzędu Cel RP

² Dz.U. z 1993 r. nr 125 poz. 573.

³ A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski, *Stosunki traktatowe Polski z krajami sąsiednimi*, Warszawa 2003, s. 42.

⁴ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Współpraca regionów przygranicznych Polski i Ukrainy*, Zamość 2003, s. 89.

wraz z Przewodniczącym Komitetu Państwowego ds. Ochrony Granicy Państwowej Ukrainy oraz Dowódcy Wojsk Pogranicznych Ukrainy i Przewodniczącego Państwowego Komitetu Ceł Ukrainy⁵.

Przy opracowaniu strategicznej koncepcji w odniesieniu do współpracy transgranicznej konieczne są decyzje i działania dotyczące konsekwentnej rozbudowy układu komunikacyjnego. Podstawą nawiązywania kontaktów społeczności zamieszkującej obszary przygraniczne i oddziaływania na aktywizację współpracy gospodarczej, rozwój powiązań społecznych i kulturowych jest zwiększenie liczby przejść granicznych. Harmonijny rozwój zapewniają plany współpracy transgranicznej obszarów przygranicznych, które uwzględniają wszystkie aspekty życia społecznego. Plany te stanowią bazę programów operacyjnych, środków oraz konkretnych rozwiązań praktycznych podejmowanych do czasu całkowitego zniwelowania wpływu granic. Warunkiem wstępnym uzyskania pomocy z zewnątrz jest opracowanie własnych inicjatyw oraz posiadanie własnych środków. Niezbędne jest także uwzględnienie środków finansowych na ten cel w budżecie państwa i regionu. Wprawdzie to państwo jest jednostką uprawnioną do opracowania ogólnych wytycznych określających współdziałanie transgraniczne, jednakże obszary przygraniczne w jakimś stopniu powinny mieć zagwarantowane prawo do podejmowania kroków we własnym zakresie.

FORMY WSPÓŁPRACY W POLSKO-UKRAIŃSKIM REGIONIE TRANSGRANICZNYM

Zbudowanie odpowiednich zasad i norm prawnych w formie międzynarodowych umów i porozumień o współpracy transgranicznej jest warunkiem celowych i uporządkowanych działań w tym zakresie. Trudno rozpatrywać wewnętrzne relacje sąsiadujących obszarów przy szczelnie zamkniętej granicy państwowej. Granica zazwyczaj osłabia więzi i współpracę pomiędzy poszczególnymi częściami regionów transgranicznych, należących do różnych państw, podlegających własnym systemom prawnym i ustrojowym.

W transgranicznym polsko-ukraińskim obszarze wykształciły się różne formy współpracy. Formalnie można wyodrębnić dwa systemy współpracy transgranicznej, tj. współpracę rządową i rządowo-samorządową. Pierwszy związany jest z funkcjonowaniem terenowej administracji rządowej, drugi zaś głównie z działalnością jednostek samorządowych. Istnienie tych systemów jest uwarunkowane posiadanymi kompetencjami partnerów. Specyficzną for-

⁵ Strategia Zintegrowanego Zarządzania Granicą w latach 2003–2005, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Warszawa 2002 r. (maszynopis).

mułą jest łączenie tych dwóch elementów na poziomie regionu. Stanowi to bardzo ważny czynnik powodzenia działalności transgranicznej. Na granicy polsko-ukraińskiej najbardziej powszechne są następujące zinstytucjonalizowane formy współpracy:

Porozumienia euroregionalne (euroregiony)

Obejmują one obszar dobrowolnej współpracy przygranicznej w zakresie spraw gospodarczych, społecznych, kulturalnych, turystyki, ochrony przyrody, itp. pomiędzy dwoma lub większą liczbą państw i ich władzami lokalnymi. Euroregion stanowi ograniczony geograficznie obszar składający się z części terytoriów państw, które zgodziły się na koordynowanie swych działań w różnych dziedzinach, nie stanowi natomiast struktur ponadpaństwowych i nie jest organizacją wydzieloną spod narodowej jurysdykcji, administracji czy kontroli, nie może również stać w sprzeczności z wewnętrzną legislacją i systemem umów międzynarodowych⁶.

Na granicy polsko-ukraińskiej działają obecnie dwa euroregiony: Euroregion „Karpacki”, utworzony w roku 1993 i Euroregion „Bug” powołany w 1995 roku.

Porozumienia transgraniczne

Zawierane na podstawie umów międzynarodowych. Zadaniem tej formy współpracy jest realizacja polityki państwa w zakresie współpracy transgranicznej. Przykładowo, dotyczą one rozbudowy przejść granicznych, wspólnych programów ochrony przyrody, wód gruntowych, wspierania rozwoju współpracy gospodarczej, turystyki oraz zagospodarowania przestrzennego.

Porozumienia dwustronne (województw, obwodów)

To forma dość powszechnie stosowana w regulowaniu i ustalaniu zasad rozwiązywania spraw i problemów będących w kompetencji władz regionalnych, w relacji województwo – po stronie polskiej – obwód – po stronie ukraińskiej.

Porozumienia samorządów powiatów, gmin i miast

Zawierane są z władzami miast i gmin strony ukraińskiej i polskiej. Suwerenne decyzje w tej sprawie podejmują władze samorządowe. Zakres współpracy mieści się w kompetencjach powiatów i gmin. Najczęściej są to sprawy partnerstwa w zakresie kultury, sportu i działalności gospodarczej.

Porozumienia instytucjonalne

Zawierane bezpośrednio pomiędzy instytucjami i organizacjami rządowymi i publicznymi obydwu stron. Obejmują swoim zakresem sprawy będące w wyłącznej kompetencji decyzyjnej poszczególnych instytucji podejmujących współpracę. Przykładem mogą być porozumienia zawarte przez odpowiednie instytu-

⁶ B. Kawalko, *Formy współpracy w polsko-ukraińskim regionie transgranicznym*, Zamość 2003, s. 11–15.

cje o współpracy na temat monitoringu i wymiany informacji w zakresie stanu środowiska przyrodniczego, o wodach granicznych, ochrony weterynaryjnej oraz zagrożeń epidemicznych.

Umowy gospodarcze

Zawierane między podmiotami gospodarczymi i realizowane na zasadach wolnego rynku, przy wzajemnych korzyściach partnerów. Do tej kategorii należy zaliczyć m.in.: umowy i kontrakty, wspólne przedsięwzięcia kapitałowe, zakładanie wspólnych firm, projekty i przedsięwzięcia mające charakter długofalowy, odnawialny, obliczony na trwałą i długą strategię współpracy. Decyzje o zakresie i warunkach umowy podejmują wyłącznie umawiające się strony.

Współpraca „wolna”

Do tej kategorii należy zaliczyć m.in. handel i wymianę przygraniczną, a także doraźne, często przypadkowe jednorazowe formy współpracy instytucji, podmiotów oraz obywateli obydwu państw. Ta forma współpracy ma bardzo duże znaczenie polityczne i gospodarcze dla regionów przygranicznych. Istotnie wpływa na całościowy układ oraz klimat współpracy między państwowej.

NAJWAŻNIEJSZE DZIEDZINY WSPÓLPRACY

Przedmiotem porozumienia jest obustronnie korzystna regionalna współpraca w zakresie ekonomii, rolnictwa, nauki, kultury, oświaty oraz innych kierunków będących w zakresie kompetencji stron. Analiza zagregowanych danych z tego zakresu pozwoliła na wyodrębnienie grup tematycznych, oraz w ich obrębie głównych celów:

Sport – obejmuje wyjazdy sportowców na zawody organizowane przez współpracujące strony oraz wyjazdy trenerów instruktorów i menedżerów sportu w ramach wymiany doświadczeń, bądź udziału w oficjalnych uroczystościach i świętach sportowych.

Turystyka i rekreacja – dotyczy głównie udziału przedstawicieli branży turystycznej w targach turystycznych, wymiany i dystrybucji ofert turystycznych, wymiany wakacyjnej młodzieży oraz współdziałania w organizacji wycieczek i innych imprez organizowanych po obu stronach granicy.

Przemysł – tworzenie przedsiębiorstw typu joint-venture i organizacji gospodarczych.

Rolnictwo i przetwórstwo – organizacja wyjazdów grup rolników w ramach wymiany doświadczeń, organizacja wystaw sprzętu rolniczego.

Handel – przygraniczna wymiana towarowa pomiędzy firmami handlowymi.

Transport – współpraca przedsiębiorstw transportowych w przewozach towarowych i osobowych.

Ochrona środowiska – wymiana informacji, współpraca służb w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń, współudział w projektach międzynarodowych np. „Czysta energia” PHARE/TACIS.

Kultura i sztuka – organizacja imprez kulturalnych dla twórców obu stron, wyjazdy przedstawicieli kultury na imprezy organizowane przez współpracujące strony.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna – niesienie pomocy materialnej zwłaszcza dzieciom oraz Polonii na Ukrainie.

Administracja – starania o usprawnienie ruchu granicznego, udział władz w świętach lokalnych, wymiana doświadczeń między urzędami.

Rozwój gospodarki i małych oraz średnich przedsiębiorstw – wzajemny udział w targach gospodarczych, wymiana informacji prawno-ekonomicznych⁷.

STOSUNKI GOSPODARCZE MIĘDZY POLSKĄ A UKRAINĄ W KONTEKŚCIE WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

Stosunki gospodarcze między Polską a Ukrainą reguluje baza traktatowo-prawna, obejmująca umowy międzynarodowe określające podstawowe zagadnienia dotyczące współpracy gospodarczej, ochrony inwestycji i unikania podwójnego opodatkowania oraz szeregu umów międzyresortowych regulujących kwestie szczegółowe.

Na przestrzeni ostatnich lat stworzono szerokie możliwości kontaktów kół gospodarczych, sfer biznesu i polityki obu krajów, m.in.: Polsko-Ukraiński Szczyt Gospodarczy w Rzeszowie, Forum Ekonomiczne Polska-Wschód w Krynicy, a także szereg innych przedsięwzięć o charakterze regionalnym.

Funkcjonują również instytucjonalne formy współpracy w postaci Polsko-Ukraińskiej Komisji Mieszanej ds. Współpracy Gospodarczej i Handlu, której przewodniczą premierzy obu krajów oraz Polsko-Ukraińskiej Międzyrządowej Rady Koordynacyjnej ds. Współpracy Międzyregionalnej.

Elementem zagranicznej polityki gospodarczej jest eksport i import towarów. Polska i Ukraina od wielu lat są dobrymi partnerami, jeśli chodzi o wymianę handlową. Wynika to zarówno z dobrego położenia, jak również z dogodnej komunikacji między obu krajami.

Istotnym elementem oceny stanu i rozwoju współpracy transgranicznej między regionami podkarpackim po stronie polskiej i obwodem lwowskim po stronie ukraińskiej są również wyniki badań ankietowych. Badaniem objęto wszystkie jednostki poszczególnych szczebli administracji samorządowej, tj. gminy

⁷ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Współpraca regionów...*, wyd. cyt., s. 95.

wiejskie, miasta-gminy, miasta, powiaty oraz samorządy województw. Najważniejsze elementy podlegające ocenie dotyczyły m.in.:

- form prawnych nawiązanej współpracy,
- liczby zawartych umów i porozumień oraz podpisanych listów intencyjnych i innych dokumentów,
- okresu obowiązywania nawiązanych form współpracy,
- partnerów i podmiotu współpracy,
- celów i podmiotu współpracy,
- osiągniętych rezultatów i efektów,
- barier współpracy,
- czynników sprzyjających,
- perspektyw i zamierzeń do roku 2006.

Aktywność i dynamika rozwoju współpracy została oceniona liczbą podpisanych dokumentów i porozumień przez stronę polską i ukraińską.

Spośród podpisanych dokumentów, aż w 66,6% zawarto zapis o współpracy w zakresie kultury i sztuki, przy czym dziedzina ta była bardziej preferowana przez samorządy województwa podkarpackiego (zapis w 81% dokumentów). Istotną okazała się także współpraca pomiędzy administracjami, którą przyjęto w 54% podpisanych uzgodnień, następnie szkolnictwo i nauka (47%), rozwój gospodarki oraz małych i średnich przedsiębiorstw (41%), turystyka i rekreacja (20%), sport (19%), rolnictwo i przetwórstwo rolne (16%) oraz przemysł i transport, które znalazły się w 4,5% porozumień.

Należy podkreślić, iż większość korzyści ze współpracy to korzyści pozagospodarcze o bardzo ogólnym charakterze, jak np.: wymiana doświadczeń, więzi społeczne, natomiast korzyści gospodarcze i finansowe stanowią mniejszy udział w prowadzonej współpracy. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy wydają się być różnice w systemach organizacji państw, tj. Polski i Ukrainy. Po stronie ukraińskiej nie funkcjonuje samorząd terytorialny, stąd też brak jest realnego odpowiednika dla gmin wiejskich po stronie polskiej. Na tym tle bardziej zauważalne są rezultaty współpracy miast. Obejmują one głównie kontakty kulturalne i sportowe, wymianę grup młodzieży, udział w targach i imprezach promocyjnych, utrzymywanie przyjaznych stosunków, zbliżanie społeczności, itp. Realizacja tych przedsięwzięć odbywa się najczęściej w drodze udziału przedstawicieli samorządów oraz zespołów teatralnych, folklorystycznych, sportowych w różnego rodzaju imprezach odbywających się po obu stronach granicy.

Głównymi barierami utrudniającymi współpracę transgraniczną są m.in.: brak kapitału, niestabilne i niesprzyjające współpracy prawo, utrudnienia graniczne. Utrudnienia w przekraczaniu granicy oraz niestabilne i niesprzyjające współpracy uregulowania prawne wydają się wpływać na wszystkie dziedziny

współpracy transgranicznej⁸. Wyraźnie są zakreślone trudności związane z prowadzeniem efektywnej współpracy transgranicznej z partnerami z Ukrainy wynikające z niestabilnego układu administracji państwowej na Ukrainie, niejasnych kompetencji władz samorządowych, braku środków finansowych w obu krajach na realizację wspólnych projektów oraz różnic w poziomie rozwoju społecznego i gospodarczego. Natomiast głównymi zamierzeniami w zakresie współpracy do roku 2006 są: rozwój współpracy gospodarczej, tworzenie wspólnej infrastruktury przejść granicznych, przyśpieszenie modernizacji dróg tranzytowych, tworzenie wspólnych instytucji gospodarczych oraz prowadzenie monitoringu ochrony środowiska w strefie nadgranicznej.

UWAGI KOŃCOWE I WNIOSKI

Reasumując należy stwierdzić, iż przeprowadzona analiza wskazuje, że dotychczasowe doświadczenia wynikające ze współpracy w polsko-ukraińskim regionie transgranicznym są na ogół pozytywne. Współpraca ta sprzyja m.in.: stabilizacji sytuacji na obszarze pogranicza pomiędzy Polską a Ukrainą, przynosi wymierne korzyści gospodarcze i ekonomiczne, przede wszystkim na szczeblu lokalnym i regionalnym, a także zaktywizowała rozwój regionu transgranicznego oraz zbliżyła ludzi i złagodziła napięcia społeczne.

Współpraca ta jest ważnym instrumentem, który daje Polsce siłę i mocną pozycję w Europie, pozwala również wykazać się aktywnością w działaniach sprzyjających rozwojowi stosunków sąsiedzkich⁹.

Dla Ukrainy „oferta” kształtowania i rozwoju współpracy jawi się jako korzystny rozwój polityki zagranicznej, który pozwoli przybliżyć się Ukrainie ku zjednoczonej Europie. Warunkiem powodzenia wszelkich działań opierających się na współpracy jest skoordynowanie poczynań państwa, czyli polityki zagranicznej z działalnością samorządów lokalnych, które odpowiedzialne są za inicjowanie wszelkich przedsięwzięć gospodarczych, kulturalnych i oświatowych. W gestii polityki państwa leży utworzenie prawnych fundamentów kształtowania i rozwoju współpracy oraz zapobieganie i eliminowanie problemów wynikających z toku działalności samorządowej.

⁸ E. Kawecka-Wyrzykowska, *Współpraca regionów...*, wyd. cyt., s. 98.

⁹ R. Kuźniar, *Współpraca transgraniczna jako droga do integracji europejskiej, Euroregion Karpacki 1993–1998*, Krosno 1998, s. 71–72.

LITERATURA

- Ustawa ratyfikowana przez Polskę 10 marca 1933 r. z mocą obowiązującą od 19 marca 1933 r., Dz.U. z 1933 r. nr 61 poz. 287.
- Dz.U. z 1993 r. nr 125 poz. 573.
- Przyborowska-Klimczak A., Staszewski W., *Stosunki traktatowe Polski z krajami sąsiednimi*, Warszawa 2003.
- Kawecka-Wyrzykowska E., *Współpraca regionów przygranicznych Polski i Ukrainy*, Zamość 2003.
- Strategia Zintegrowanego Zarządzania Granicą w latach 2003–2005, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), Warszawa 2002 (maszynopis).
- Kawałko B., *Formy współpracy w polsko-ukraińskim regionie transgranicznym*, Zamość 2003.
- Kuźniar R., *Współpraca transgraniczna jako droga do integracji europejskiej, Euroregion Karpacki 1993–1998*, Krosno 1998.
- Przewodnik. Polityka regionalna*, Opracowanie: Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG), wydanie trzecie 2000 r.

The Development of Transborder Cooperation Between European Countries

Summary

The aim of the present study is to evaluate the conditions and development of the transborder cooperation between the two regions: Podkarpackie in Poland and Lviv in Ukraine. The most significant forms and areas of the Polish-Ukrainian cooperation were presented as well as the barriers hindering this cooperation. The transborder cooperation of both regions creates new possibilities of improvement of the economic and social situation, which will surely have an effect on the improvement of the living standard of the people. The border exchange can have an impact on the stimulation of the economic relationship. This stimulation refers to many areas of the economic cooperation such as trade, productive undertaking and many others.

For the Ukraine, the offer to develop cooperation appears as a good way to develop foreign policy, which allows Ukraine to come forward the united Europe.